

บทคัดย่อสำหรับผู้บริหาร

โครงการประเมินคุณธรรม 8 ประการ: เจตคติและพฤติกรรม

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียนตามนโยบายคุณธรรมนำความรู้ โดยโครงการนี้เป็นการประเมินเจตคติต่อคุณธรรมและพฤติกรรมคุณธรรม 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ จากผู้เรียนทั่วประเทศ และวิเคราะห์ว่าโครงการคุณธรรมที่โรงเรียนต่าง ๆ จัดขึ้นเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมของผู้เรียนหรือไม่

โครงการนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ 1) การพัฒนาเครื่องมือประเมินพฤติกรรมคุณธรรมและเจตคติต่อคุณธรรม 2) การประเมินคุณธรรมจากผู้เรียนครั้งที่ 1 และ 3) การประเมินคุณธรรมจากผู้เรียนครั้งที่ 2 จากผู้เรียนคนเดิม ในขณะนี้กำลังดำเนินการในขั้นตอนที่ 3 อยู่ จึงรายงานสรุปความคืบหน้าถึงขั้นตอนที่ 2 เท่านั้น

ในขั้นตอนแรก การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำนิยามคุณธรรม 8 ประการมาวิเคราะห์ และพบว่าคุณธรรมสะอาด สามารถแบ่งได้เป็น 2 มิติ คือ สะอาดกายและสะอาดใจ ผู้วิจัยจึงใช้คุณธรรมรวมเป็น 9 ประการด้วยกัน จากนั้นได้สร้างข้อคำถาม ตรวจสอบความเข้าใจภาษา และวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก จนได้มาตรวัดพฤติกรรมคุณธรรม 9 ประการ ประการละ 5 ข้อ รวม 45 ข้อ มาตรวัดเจตคติต่อคุณธรรม 9 ประการ ประการละ 5 ข้อรวม 45 ข้อ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดทำมาตรวัดการตอบสนองตามความคาดหวังของสังคมสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ มาตรละ 16 ข้อ ในขั้นตอนนี้ด้วย

ในขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้เรียนทั้ง 5 ระดับ ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จำนวนรวม 7,764 คน จากสถานศึกษาจำนวน 96 แห่งทั่วประเทศ โดยเก็บข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมคุณธรรม เจตคติต่อคุณธรรม และมาตรวัดการตอบสนองตามความคาดหวังของสังคม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เก็บรายละเอียดการจัดทำโครงการพัฒนาคุณธรรมจากแต่ละโรงเรียน พบว่าสามารถจับกลุ่มโครงการได้ 24 รูปแบบ แต่รูปแบบโครงการที่มีจำนวนการจัดทำมากเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์มีเพียง 7 รูปแบบ คือ 1) ค่ายคุณธรรม 2) กิจกรรมทำความสะอาด 3) กิจกรรมออมทรัพย์ 4) กิจกรรมธรรมะในโรงเรียน 5) กิจกรรมอบรมคุณธรรม 6) กิจกรรมประกวดคุณธรรม

นักเรียน และ 7) กิจกรรมสร้างเสริมมารยาท ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์โดยนำโครงการทั้ง 7 รูปแบบเป็นตัวแปรอิสระ คະแนนพฤติกรรมคุณธรรมและเจตคติต่อคุณธรรมเป็นตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม คือคະแนนมาตรฐานวัดการตอบสนองตามความคาดหวังของสังคม สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผลการเรียนรู้ในภาคการศึกษาที่ผ่านมา และเพศ โดยวิเคราะห์แบบพหุระดับ (Multilevel Analysis) ได้ผลการวิเคราะห์ดังตาราง ก ในการแปลความหมายนี้ ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยใช้ขนาดอิทธิพลเมื่อควบคุมตัวแปรอื่น (Effect Size Partial out Covariate Effect: EF_C) เป็นหลัก การวิเคราะห์นี้ไม่รวมระดับอุดมศึกษาเนื่องจากไม่สามารถเก็บรายละเอียดโครงการคุณธรรมในสถาบันอุดมศึกษาได้

ใน 7 รูปแบบโครงการนี้ โครงการที่เห็นผลทางบวกชัดเจนที่สุด คือ ค่ายคุณธรรม และกิจกรรมอบรม ฟังเทศน์ โครงการแรกส่งผลอย่างสูงในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และส่งผลทางบวกระดับปานกลางในมัธยมศึกษาปีที่ 6 และอาชีวศึกษา ส่วนกิจกรรมอบรมฟังเทศน์ ส่งผลทางบวกอย่างสูงในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6

ข้อควรระวังในการสรุปผลครั้งนี้มีดังนี้ 1) การวิเคราะห์ครั้งนี้บอกเพียงความสัมพันธ์ ไม่ได้บอกถึงสาเหตุ อาจจะมีตัวแปรแทรกซ้อนอื่นที่ทำให้เกิดอิทธิพลเหล่านี้ได้ เช่น โครงการบางโครงการส่งผลทางลบ อาจเป็นไปได้ว่า ในบางโรงเรียน ครูเห็นว่านักเรียนมีคุณธรรมต่ำ จึงจัดโครงการดังกล่าวขึ้น ขณะที่โรงเรียนที่นักเรียนมีคุณธรรมดีอยู่แล้ว ครูอาจจะไม่จัดโครงการดังกล่าว 2) กิจกรรมต่างๆ มีรายละเอียดที่ไม่เหมือนกัน เช่น ค่ายคุณธรรม อาจจัดในรูปแบบที่แตกต่างกันระหว่างโรงเรียน ผลในที่นี้จึงขยายผลได้เพียงภาพรวมเท่านั้น การอธิบายค่ายคุณธรรมจำเพาะแบบ จะต้องอาศัยการวิจัยที่มุ่งเป้าไปที่ค่ายคุณธรรมจำเพาะแบบดังกล่าว 3) มาตรฐานที่ได้นี้ ไม่สามารถนำไปประเมินคุณธรรมนักเรียนรายบุคคลได้ดี เนื่องจากระดับความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ แต่ถ้าใช้สำหรับประเมินกลุ่ม (เช่น โรงเรียน) หากเก็บข้อมูลเกิน 40 คนแล้ว ความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ดี 4) ในการศึกษาที่ทดสอบเพียง 7 โครงการเท่านั้น ไม่สามารถอ้างอิงไปยังโครงการอื่นนอกเหนือจาก 7 โครงการนี้ได้ 5) เนื่องจากจำนวนสถานศึกษาน้อย จึงต้องแปลความหมายขนาดอิทธิพลที่ได้อย่างระมัดระวัง

ตาราง ก ผลการวิเคราะห์หัตถิพผลของโครงการคุณธรรม 7 รูปแบบที่มีต่อพฤติกรรมและเจตคติต่อคุณธรรม ในผู้เรียน 4 ระดับชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6 และอาชีวศึกษา โดยมีตัวแปรระดับผู้เรียน คือ คะแนนการตอบตามความคาดหวังของสังคม สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผลการเรียนรู้ในภาคการศึกษาที่ผ่านมา และเพศเป็นตัวแปรควบคุม

	อาชีวศึกษา	ม. 6	ม. 3	ป. 6
ค่ายคุณธรรม	✓	✓	✓	
กิจกรรมทำความสะอาด		✓		
กิจกรรมออมทรัพย์			✓	
กิจกรรมธรรมะในโรงเรียน	✓			
กิจกรรมอบรม ฟังเทศน์		✓	✓	
กิจกรรมประกวดคุณธรรมนักเรียน				✓
กิจกรรมเสริมมารยาท	✓		✓	

หมายเหตุ ✓= ส่งผลทางบวก